

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
філологічний факультет
кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури

ЛІТЕРАТУРА: МАРКЕРИ УСПІХУ

Матеріали XVIII Міжнародної літературознавчої
онлайн-конференції

25 листопада 2022 р.

ЧЕРНІВЦІ

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

2022

Література: маркери успіху

прізвища Жадан можна поставити означення український письменник, публічна особистість, громадський активіст, фронтмен музичних гуртів «Жадан і собаки» та «Лінія Маннергейма», активний волонтер починаючи з 2014 року та багато інших.

У сьогоднішніх реаліях, щоб створити з письменника бренд, мало таланту письменника. Тут необхідно докласти чимало різних зусиль, як-от промоція книг, реклама, зацікавленість, над чим, як правило, працює значна команда людей. У випадку і Гюнтера Граса, і Сергія Жадана брендовість створилася виключно зусиллям неординарних особистостей, невтомних працелюбів, якими є обидва митці. Грас залишив по собі неоціненний спадок у вигляді друкованої продукції та образотворчих робіт на століття вперед. Жадан на разі перебуває у розквіті своєї творчої діяльності й, напевне, ще не раз здивує своїми досягненнями українську націю.

Юлія Ісанчук

Ментори та Інгеборг Бахман:

письменницька майстерня успішного старту

Розвідка презентує фігуру ментора для становлення автора-початківця на прикладі творчості успішної австрійської письменниці Інгеборг Бахман (1926–1973). Аналізується роль наставника від перших проб пера авторки включно до статусу віденської інтелектуалки середини ХХ ст. Поетапно простежується безпосередній вплив старших письменників і митців із генерації однолітків на формування її ідіостилю.

Підкреслюється постать першого ментора, каринтійського письменника та педагога Йозефа Фрідріха Перконінга (1890–1959) в контексті напряму австрійської регіональної літератури (Heimatliteratur). Простежується його безпосередній вплив на мистецькі й естетичні погляди юної І. Бахман. Зокрема, до уваги береться одне з ранніх її оповідань «Хрест Гондича.

XVIII Міжнародна літературознавча онлайн-конференція

Оповідь з 1813 року» («Das Honditschkreuz. Eine Erzählung aus dem Jahr 1813», 1943/1944) і наголошується на його формальному зарахуванні до типових зразків австрійської регіональної літератури поряд із належністю до текстів т. зв. внутрішньої еміграції на ідейному рівні. Дотично розглядаються «Листи до Феліціана» («Briefe an Felician», 1946) в аспекті романтичних поглядів авторки.

Акцентується фігура другого ментора І. Бахман, австрійського письменника-репатріанта Ганса Вайгеля (1908–1991), який після завершення Другої світової війни гуртує навколо себе молоде покоління митців. До письменницької майстерні у віденському кафе «Раймунд», де відбувалися зустрічі авторів-початківців, зараховують також Ф. Майрекер, І. Айхінгер, Р. Федермана, М. Гаусгофер та ін. Наголошується на важливості цього об'єднання у становленні І. Бахман як провідної німецькомовної післявоєнної поетки. У книзі спогадів Г. Вайгеля «In memoriam» (1979) перед читачами вимальовується образ недосвідченої й боязкої молоді особи з периферії водночас з великими амбіціями та прагненням ствердитися у тодішньому австрійському літературному колі. Підкреслюється перехід від ділового спілкування до близьких стосунків, про що свідчать їхні численні листи (1948–1953 pp.), в яких І. Бахман повсякчас висловлює подяку ментору за корисні знайомства та настанови-поради у професійному зростанні й ототожнює себе з його творінням. Акцентується увага на автобіографічному романі Г. Вайгеля «Незавершена симфонія» («Unvollendete Symphonie», 1951), де в основі фігури оповідачки лежить образ І. Бахман і показано роль покровителя у взаєминах із дівчиною. Наголошується на роботі письменниці над першим романом «Безіменне місто» («Stadtohne Namen») під керівництвом Г. Вайгеля впродовж 1947–1952 pp. Текст зник за не до кінця з'ясованих причин, проте свідчить про намагання авторки позбутися опіки свого наставника.

Фокусується увага на знайомстві І. Бахман із Паулем Целаном (1920–1970), що визначило подальший вектор біографії обох авторів. Зокрема, враховуються численні дослідження про їхній поетичний діалог, що фіксується для періоду формування І. Бахман у вигляді поетичних збірок «Відрочений час» («Die gestundete Zeit», 1953) та «Заклинання до Великої Ведмедиці» («Anrufung des großen Bären», 1956). Підкреслюються фактори їхнього зближення на основі приналежності до пограничних культур та важливості для письменниці невідомої східної культури з території колишньої Габсбурзької монархії, що презентував виходець із Буковини. Порівнюється паралельне листування авторки з Г. Вайгелем та П. Целаном, підкреслюється їхня відмінна спрямованість (обмін повсякденною інформацією з першим поряд із поетичною кореспонденцією з другим) і подальша доля (знищення та посмертне видання «Пора серця», «Herzzeit», 2008 відповідно).

Аналізується роль безпосереднього віденського оточення І. Бахман, що сприяло поширенню її дебютних текстів: Г. Гакель, Р. Фельмайер, З. Мельхінгер; успішна журналістка Е. Льюкер («Боббі») як жіноча заступниця-наставниця у світі чоловіків. Світобачення письменниці сформувалося і під впливом «колегіальної дружби» з філософом П. Файерабендом (зацікавлення неопозитивізмом та вченням Л. Вітгенштайна), спілкування-терапії з неврологом і психологом В. Франклем, товаришування з подружжям Демусів (варта уваги їхня роль посередника у кризових ситуаціях із П. Целаном), із журналісткою І. Морет, із письменницею І. Айхінгер (орієнтир та свого роду конкуренція), письменниками Г. Айзенрайхом і М. Дором.

Крім того, доцільно акцентувати роль Ганса Вернера Ріхтера (1908–1993) як очільника знаменитої «Групи 47», позаяк премія цього об'єднання (1953 р.) остаточно переконала молоду авторку стати професійною письменницею. Істотним для становлення І. Бахман

вважається спілкування з молодим німецьким композитором Гансом Вернером Генце (1926–2012) як співіснування «близнюків по духу» та інтермедіальний тандем: перша спільна робота «Монолог князя Мишкіна до балетупантоміми «Ідіот» («Ein Monolog des Fürsten Myschkin zu der Ballettpantomime «Der Idiot», 1953).

Олександр Кеба

Творчість Ієна Мак'юена: від літературного епатування до класики нового типу

Книги Ієна Мак'юена часто провокаційні за своїми сюжетами та персонажами, тому постійно викликають дискусії: одні літературні критики схвально оцінюють його літературні провокації й спроби новаторського художнього осмислення маргінальних сфер людського життя, інші гостро критикують письменника за надмір насилля і сексуальних крайнощів, зловживання штампами і потурання ницим смакам публіки, вказують на стилістичні огріхи в його творах. Орієнтація Мак'юена на використання елементів кримінально-детективних жанрів загалом підтверджує відзначену критиками контрверсійність його творчості, однак водночас вона демонструє продуктивну тенденцію сучасної літератури до синтезу жанрів.

Уже перші опубліковані твори Ієна Мак'юена – збірки оповідань «First Love, Last Rites» і «In Between the Sheets» і романи «The Cement Garden» та «The Comfort of Strangers» – принесли письменнику сумнівну славу автора «жахливих» творів, за що він отримав літературний нікнейм «Ian Macabre». Вони були своєрідним переписуванням на сучасний лад готичних або декадансних сюжетів, що відбувалися в ізольованих від зовнішнього світу закритих приміщеннях (традиція готичного роману, таємничі події якого